

ክታብት ጸረ ኮሮና ቫይረስ

— ስፐርካሽክስ(ምዴርና)

ሓበሬታ ብዛዕባ እዚ ክታብት ንክትወስዶ ዕድል ዝተሞህበካ

እዚ ሓድሽ ኮሮና ቫይረስ ኣብ ስርዓተ ምስትንፋስ ሕማም ዘምጽእ እዩ። ብዙሓት ሰባት ወላሳንቲ ወይ ቀሊል ምልክታት ሕማም ጥራይ ከርእዩ ከለዉ፡ ገለ ገለ ሰባት ግና ብጽኑዕ ይሓሙ። እቶም ኣረጋውያን ወይ እቶም ካብ ቅድም ሓደ ሓደ ዓይነት ሕማማት ዘሎዎም ሰባት ግና ብጽኑዕ ንክሓሙን ንክሞቱን ዘሎዎም ተኸእሎ ዓቢ እዩ። ክታብት ኮሮና፡ ሕማም ኮሮና ንኸይሕዘካ ይከላኸለልካ። እቲ ቀንዲ ዕላማ ህይወትን ጥዕናን ንምውሓስ እዩ።

ነዚ ክታብት እዚ ከወሃብ ዝኸኸል መንዩ፡

እዚ ናይ ኮሮና ክታብት ዕድል እዚ ንኸሎም ኣብ ናርወይ ዝነበሩ ብመንገዲ ሃገራዊ መደብ ክታብት ዝወሃብ እዩ። እዚ ክታብት ብናጻ ኮይኑ ብድሌትካ ዝውሰድ ከኣ እዩ።

አባይ ክኸተብ እኸኸል፡

ኣብ መርብብ ገጽ ናይቲ ትነብረሉ ምምሕዳር (ኮሙኒ) ዝወጽእ ሓበሬታ ብዛዕባ ክታብትን ንመን ከም ዝወሃብን፡ ብኸመይ ከም ዝትግበርን መዓስ ይካየድን ዝብሉ ሓበሬታታት ርእ።

እቲ ክታብት ብኸምዚ መንገዲ እዩ ዝካየድ

እቲ ክታብት ኣብ ምናትካ (ላዕለዎይ ክፋል ኢድካ) ዝውጋእ እዩ። ቅድሚ ምክታብካ ምሉእ ጥዕና ከምዘሎካን ቅድሚ ሕጂ ዝወስደካዮም ክታብታት ተጻብኦ ኣርኢኻ እንተ ኔርካን ክትሕተት ኢኻ። እንተድኣ ሕማም ኮሮና ሓሚምካ ኔርካ፡ ወይ ቅድሚ ሕጂ ናይ ኮሮና ክታብት ተኸብካ ኔርካ፡ ጥንስቲ እንተኹንኪ፡ ወይ ቍጥዐ ሰብነት (አለርጂ) ኣሎካ ኮይኑ፡ ወይ መድሃኒታት ትጥቀም እንተ ኹንኪ ወይ ድማ ካልእ ጥዕናዊ ጸገማት ኣሎካ እንተኹይኑ ክትሕብር ዘክር። ነቶም ኣብ ከም ናትካ ኩነታት ዘለዉ ጉጅለ ዝምልከት መምርሕታት ንብዝሒ ዓቕን ክታብትን ፍልልይ ግዜ ኣብ ሞንጎ ክታብታት ስዓቦ። ነዚ እቶም ኣብቲ ቦታ ክታብት ዝሰርሑ ክተሓጋዝኻ እዮም። ነቲ ክታብት ኣብቲ ዝተመደበልካ ግዜ ክትወስዶ ኣገዳሲ እዩ። ሃንደበት እንተ ሓሚምካ ወይ ልዕሊ 38 ዲግሪ ርስኒ ኣልዩካ፡ እቲ ክታብት ክተሰጋግሮ ንቡር እዩ። ድሕሪ ክታብት ኣብቲ ዝተኸተብካቡ ቦታ እንተውሓደ ን 20 ደቓይቓ ክትጸንሕ ክንገረካ ንቡር እዩ።

እዚ ክታብት ብኸመይ እዩ ዝሰርሕ፡

እዚ ክታብት'ዚ RNA-ልኡኽ ዝበሃል ኮይኑ (budbringer-RNA) ተምሳል ናይቶም ኣብ ኮሮና ቫይረስ ዘለዉ ቅርንባት (አእሻሹ) ዝሓዘ እዩ። እዚ ድማ ስርዓተ ምክልኻል ሰብነትና ሓደገኛታት ዘይኮኑ መለማመዲ ዝኾኑዎ ቅዳሕ ናይቶም ቅርንባት (አእሻሹ) ብምስራሕ ይለማመዶም። በዚ መንገዲ እዚ ሰብነትና ነዚኣቶም ድሕሪ ምምሃሩ፡ እንተድኣ በቲ ሓቀኛ ናይ ኮሮና ቫይረስ እንተ ተለኪፍና እቲ ስርዓተ ምክልኻል ሰብነትና ነቶም ቫይረስ ባዕሉ ይከላኸሎም። እቲ በቲ ክታብት ኣቢሉ መልእኽቲ ሓዙ ዝመጸ RNA-ልኡኽ ኣብቲ ናይ ሰብነት መበቄላዊ ውርሻ ጉድኣት ከየስዓበ ብቐልጡፍ ተሰባቢሩ ይጽረግ።

እቲ ክታብት ህይወት ዘሎዎም ቫይረስ ዝሓዘ ስለ ዘይኮነ ናይ ኮሮና ቫይረስ ረኽሲ ኣይስዕብን እዩ። እዚ ጸረ ኮሮና ክታብት'ዚ ብኮሮና ንኸይትልከፍ ከም መካላኸሊ ዘገልግል እዩ። እዚ ንሓደ ድሮ ብሕማም ኮሮና ተጠቒዑ ዘሎ ሰብ ከም መሕከሚ ግና ኣየገልግልን እዩ።

ቅድሚ ሕጂ ብኸምዚ ዓይነት ኣገባብ ጌርካ ክታብት ብምምዕባል፡ ተመሓላፍቲ ሕማማት ካብ ደቂ ሰባት ንምክልኻል ኣብ ጥቕሚ ውዒሉ'ኳ እንተዘይኮነ፡ እዚ ዓይነት ቴክኖሎጂ ግና ኣብ ምፍቀስ ሕማም መንሸሮ ፍሉጥ እዩ።

እዚ ክታብት ማዕረ ክንደይ ውጽኢታዊ/ኣድማዒ እዩ፤

እዚ ክታብት ነዚ ብብንኪ እዚ ሓድሽ ኮሮና ቫይረስ ዝመጽእ ሕማም ይከላኸሎ እዩ። እቲ ቀዳማይን ካልኣይን ዓቕን ክታብት ምስ ተኸተብካ ካብ ብኸቢድ ሕማም ምሕማም ብዝልዓለ ደረጃ ከከላኸለልካ ይኸእል እዩ። ጽቡቕ ዓቕሚ ምክልኻል ኣጥሪኻ ኮሮና ቫይረስ ንኸይመሓላለፈካ ክልተ ዓቕን ምውሳድ ኣድላዩ እዩ። እዚ ምክልኻል ከይ ንኸንደይ እዩን ክጸንሕ ይኸእል ክሳብ ሕጂ ዝፈለጥናዮ የሎን። እቲ ምክላኻል ምስ ግዜ ዝዳኸም እንተኾይኑ፡ መሓደሲ ክታብት ምውሳድ ኣድላዩ ክኸውን ይኸእል እዩ። እዚ ክታብትዚ ነቲ ሕማም ናብ ካልኣት ንኸይተመሓላለፎ ምሉእ ብምሉእ ዝከላኸል ኣይኮነን። ስለዚ ድማ ነቶም ኣብ ኣገልግሎት ዘለዉ ናይ ለበዳ ምኽርታት ብቀጻሊ ክንስዕቦም ኣገዳሲ እዩ።

ጐድናዊ ሳዕቤናት

እቶም ዝበዝሑ ጐድናዊ ሳዕቤናት ናይቲ ክታብት፡ ድሕሪ ክታብት ኣብ ዘሎ ቀዳሞት መዓልታት ዘጋጥሙ እዮም። እዚ ኮሮና ክታብት ብዝያዳ ካብቲ ኣብ ካልኣት ክታብታት ልሙዳት ዝኾኑ ንግዳሊ ጎድናዊ ሳዕቤናት የርኢ እዩ። እቲ ምልክታት ሕማም መብዛሕትኡ ግዜ ፈኩሲ ወይ መጠኑ ዝሓለወ ድሕሪ ሒደት መዓልታት ድማ ዝገድፍ ኮይኑ ገለ ገለ ግና ብርቱዕ ምልክታት ሕማም ይርእዮም እዩ። ብዕድመ ዝነኣሱ ሰባት መብዛሕትኡ ግዜ ካብ ኣረጋጋውያን ሰባት ቀኑን ዝሓየለ ጎድናዊ ሳዕቤናት ይርእዮም።

እቶም ዝበዝሑ ዝተኸተቡ ኣብቲ ዝተኸተቡሉ ቦታ ቃንዛ ይስምዖም። ካልኣት ንቡራት ጐድናዊ ሳዕቤናት ድማ ከም ድኻም፡ ሕማም ርእሲ፡ ቃንዛ ጭዋዳታት፡ ቀኑን ቀኑን ምባል (ኩንኩኒት)፡ ቃንዛ መለጋግቦታትን ረሰንን እዮም። እዞም ጐድናዊ ሳዕቤናት እዚኣቶም ድሕሪ እቲ ካልኣይ ዓቀን ክታብት ዝርእዩ እዮም።

ከበድቲ ጎድናዊ ሳዕቤናት ሳሕቲ ዘጋጥሙ እዮም። ገለ ካብቶም ሳሕቲ ዘጋጥሙ ጎድናዊ ሳዕቤናት ነድሪ ጭዋዳ ልቢ (ምዮካርዲት) ከምኡውን ነድሪ ከረጺት ልቢ (ፔሪካርዲት) እዮም። እዚ መብዛሕትኡ ግዜ ድሕሪ እቲ 2ይ ዓቕን ክታብት መብዛሕትኡ ግዜ ከኣ ኣብ ኣባጽሕን መንእሰያትን ዜጋጥም እዩ። ከም ከቢድ ቀኑን ሰብነት ኩን ነድሪ ልቢ ዝኣመሰለ ሳሕቲ ዜጋጥም ጎድናዊ ሳዕቤናት እንተ ኣጋጢሙ ሕክምና ክግበረሉ ይከኣል እዩ። ክሳብ ሕጂ ዘይተርእዩ ሳሕቲ ዝርእዩ ጐድናዊ ሳዕቤናት የለዉን ወይ ድማ ነዊሕ እዋን ድሕሪ ክታብት ከመጽኡ ዝኸእሉ ጐድናዊ ሳዕቤናት ክታብት የለዉን ኢልና ክንድምድም ኣይንኸእልን ኢና።

ጐድናዊ ሳዕቤን እንተ ኣሰዒቡላይ እንታይ ክገብር ኣለኒ፤

ዘይተጸበኻዮ ብርቱዕ ወይ ንነዊሕ እዋን ዝጸንሐ ምልክታት ሕማም እንተ ተራእዩካ፡ ንኸትርኡን ሕክምናዊ ምኽሪ ንኸትረኩብን ምስ ሓኪምካ ወይ ካልእ ናይ ጥዕና ባዕል ሞያ ክትራኽብ ይግባእ። ሰብ ሞያ ጥዕና፡ ብርቱዕ ወይ ዘይፍሉጥ ተጻብኢታት ኣጋጢሙ፡ እሞ ሳዕቤን ናይቲ ክታብት እዩ ኢሎም እንተ ጠርጢሮም ንዝምልከቶም ክሕብሩ ግዴታ ኣሎዎም። ንስኻ ባዕልኻውን ብመንገዲ ሄልሰኖርገ (helsenorge.no) መልእኽቲ ክትሰድድ ትኸእል ኢኻ።

ኮነታዊ ምጽዳቕ

እዚ ናይ ኮሮና ክታብትዚ ብኣሽሓት ዝኾኑ ሰባት ክታብት ብምውሳድ ዝተሳተፉዎ፡ ተፈቲኑ ምርምራዊ መጽናዕቲ ተገይሩሉ እዩ። እዚ ክታብትዚ ልክዕ ብኸምቲ ኣብ ካልኣት ዓይነት ክታብታት ዝግበር ምርምራዊ መጽናዕትታት እዩ ተኻዪዱ። እቲ ናይ ምዕዛብ/ምክትታል ግዜ ግን ሓጺር እዩ። ስለዚ፡ ሰብ መዘ ጥዕና መድሃኒት ክጥቀም ዘፍቅዱ ነዚ ክታብትዚ ኮነታዊ ምጽዳቕ ሂቦም ኣለዉ። እዚ ማለት ድማ ጥቕሚ ናይቲ ክታብት ካብቲ ጐድናዊ ይዓቢ ከብል ዘኸእል እኹል ሓበሬታ ኣሎ ማለት እዩ። እንተኾነ ግና እተን ኣፍረየቲ ትካላት ክታብት ምርምራዊ መጽናዕትታትን ክቕጽሎኡን ነቲ ዝእክቦኡ ሓበሬታታት ድማ ንሰብ መዘ መድሃኒት ብቐጻሊ ሓበሬታ ክህቦኡም ኣለዉን።

ኣየናይ ዓይነት ክታብት እዩ ተኸቲብ፤

እዚ ናይ ኮሮና ክታብት ምስ ወሰድካ ኣብቲ ሃገራዊ መመዝገቢ ክታብት፡ ማለት ኣብ SYSVAK ክምዝገብ እዩ። ነዚ ሓበሬታዚ ኣብ ሄልሰኖርገ (helsenorge.no) ክትረኽቦ ትኸእል ኢኻ።

ዝያዳ ክትፈልጥ ትደሊዶ፤

ንሓኪምካ ወይ ነቶም ዝኸተቡኻ ወይ ካልኣት ሰብ ሞያ ጥዕና ተወከሶም። ከምኡውን ኣብ ናይ ፎልክሄልሰ ኢንስቲቲዩት መርበብ ሓበሬታ ርኡ፡ <https://www.fhi.no/kvp>

